

VIÊM XƯƠNG TỦY

TS.BS. *Lê Văn Thọ*

BỆNH VIỆN CHẤN THƯƠNG CHÍNH HÌNH

ĐỊNH NGHĨA:

- Tình trạng viêm của xương gây ra bởi vi trùng sinh mủ
- Do 1 hay nhiều loại vi trùng

PHÂN LOẠI:

- ❖ Theo thời gian: *cấp tính, bán cấp, mạn tính*
- ❖ Theo cơ chế: **ngoại sinh, đường máu**
  - VXT chấn thương: **nhiễm trùng tiên phát**
  - VXT đường máu: **nhiễm trùng thứ phát**

VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

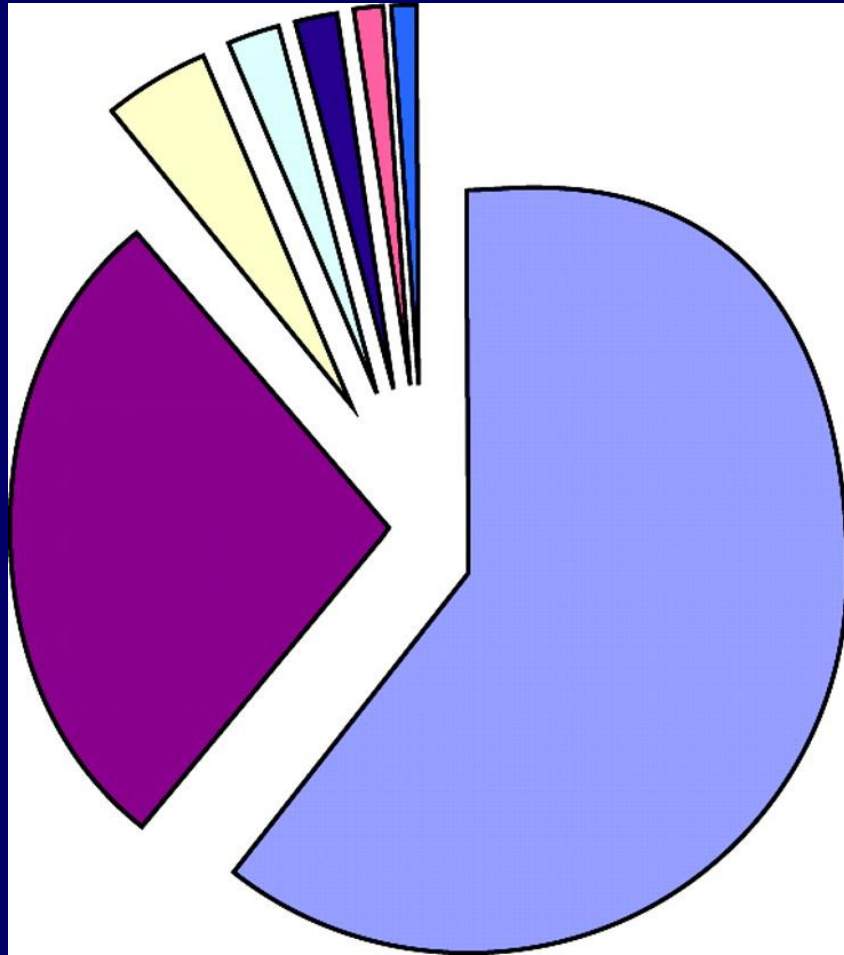

I. ĐẠI CƯƠNG:

- ❖ Khó khăn, thách thức
- ❖ Quan trọng: *chẩn đoán sớm, KS, PT thích hợp*
- ❖ Trước thời đại kháng sinh: *LS nặng tiến triển nhanh, tử vong cao (20- 30%), tàn phế nhiều*
- ❖ Hiện nay: *KS+ PT → tử vong, tàn phế ↓*, nhưng thường diễn tiến mạn tính (15- 30%).
- ❖ Thông thường, có những đợt vi trùng biểu hiện thoáng qua trong máu và không gây triệu chứng:
  - Nếu sức đề kháng cao, VT độc lực thấp → *VT bị giết trước khi tăng sinh* ⇒ hiếm gặp ở người trưởng thành, khỏe mạnh
  - Nếu sức đề kháng kém → *VT ↑* ⇒ thường gặp ở BN suy kiệt do bệnh mạn tính, suy giảm MD

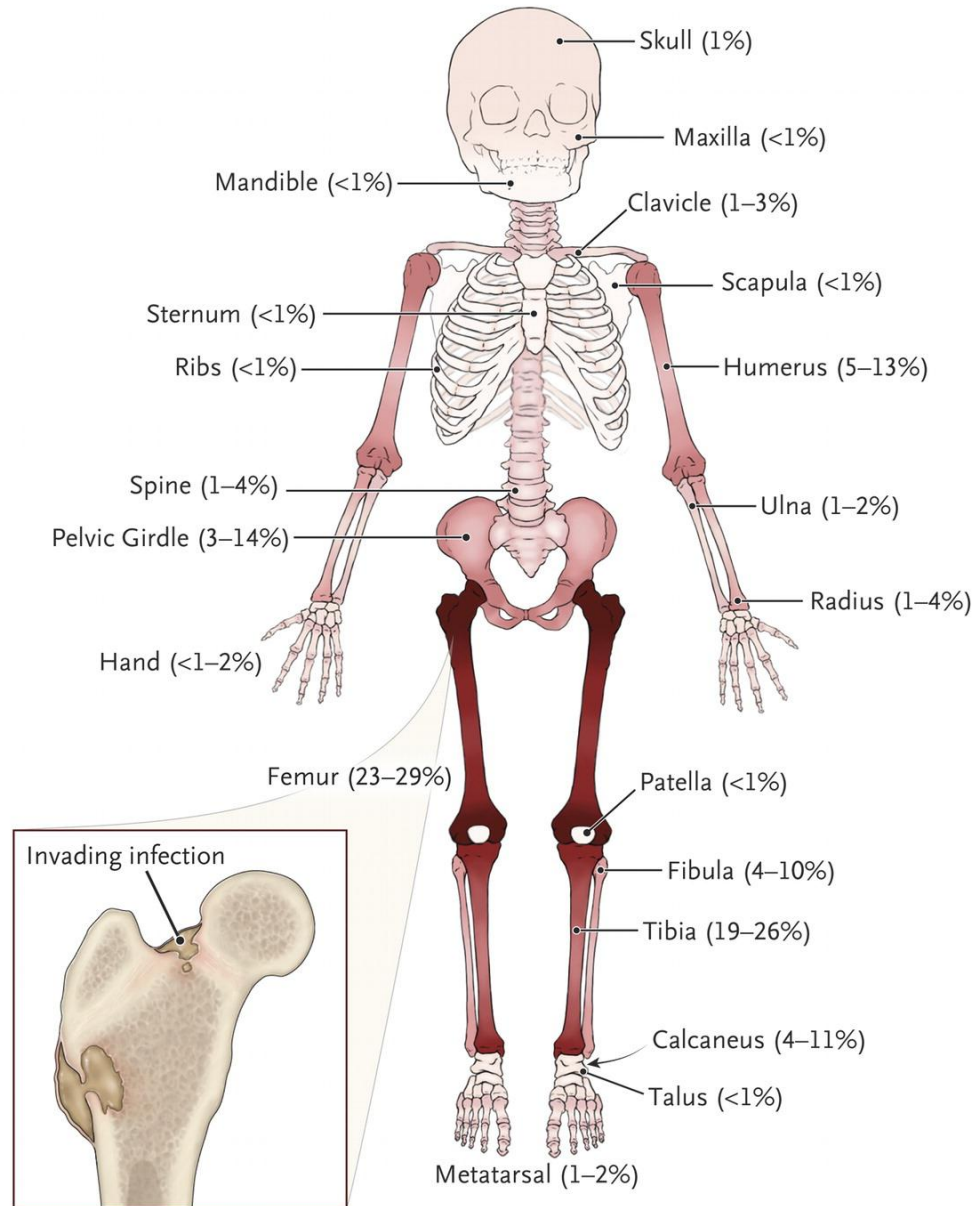
II. BỆNH CĂN:

- ❖ VXT do VT sinh mổ:
  - Tụ cầu vàng (St.aureus): **90%**
  - Liên cầu trùng, E.Coli, Proteus, Pseudomonas Aeruginosa
- ❖ Trẻ sơ sinh, nhũ nhi: E.Coli, liên cầu trùng, tụ cầu vàng
- ❖ Tuổi 3- 15: thường gặp → g/đ tăng trưởng xương mạnh nhất
  - Nam > 2-4 lần nữ
  - VT: tụ cầu vàng
  - Xương hay bị: X. đùi, x.chày, x.cánh tay, x.quay

- *Staphylococcus aureus* 57 (61%)
- No growth 27 (29%)
- *Escherichia coli* 4 (4%)
- *Streptococcus* 2 (2%)
- *Pseudomonas* 2 (2%)
- *Bacillus subtilis* 1 (1%)
- *Proteus* 1 (1%)

Phân bố theo vị trí của VXT

VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

- ❖ Vị trí khởi bệnh: vùng xương xốp sơ cấp gần sụn tiếp hợp của vùng hành xương
- ❖ Vi trùng hiện diện → **Viêm xương tủy ???**

Vai trò kháng thể lưu hành/ máu
(*tạo ra từ ổ nhiễm trùng nguyên phát*)

Vi trùng: **bị tiêu diệt**, “**ngủ yên**”, **không hoạt động**

Một thời gian sau, khi có đ/kiện thuận lợi ⇒ **vi trùng tái hoạt động, gây viêm xương tủy**

III. DIỄN TIẾN TỰ NHIÊN- TRIỆU CHỨNG LÂM SÀNG

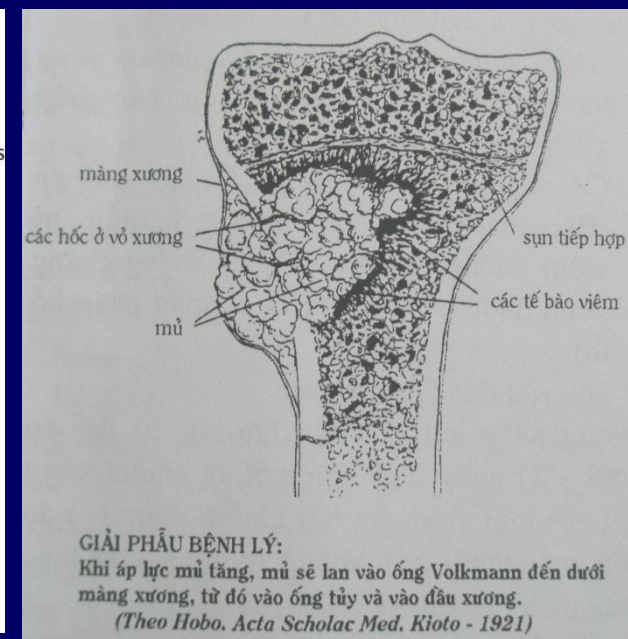
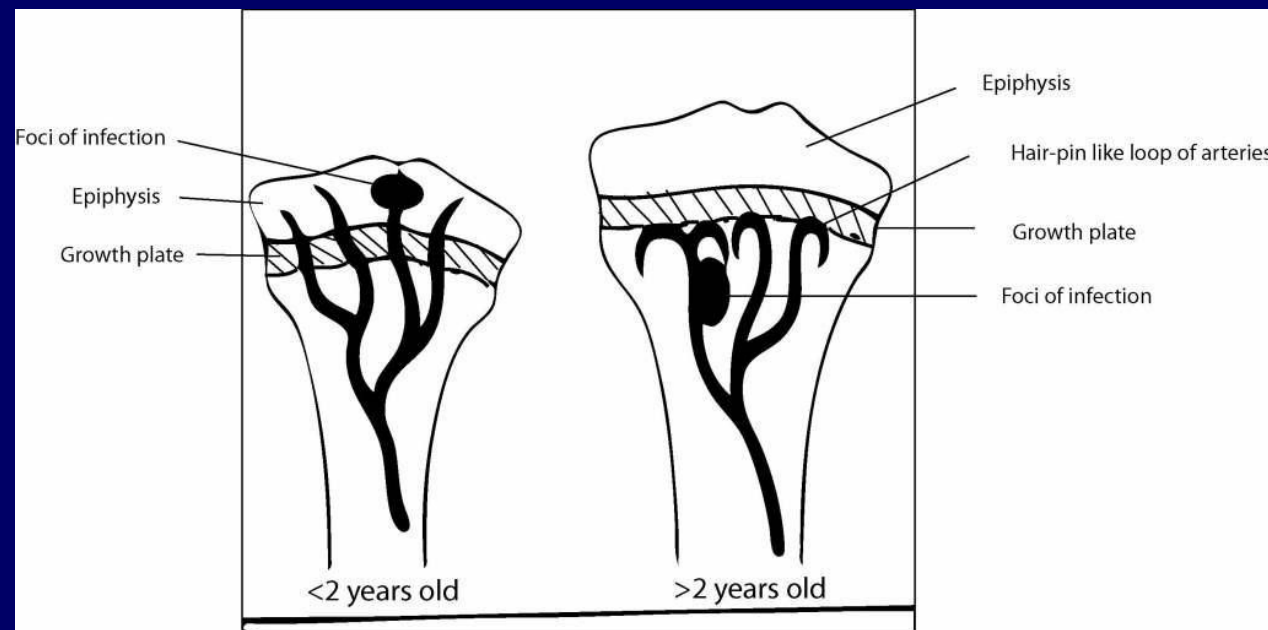
1. Giai đoạn viêm cấp tính:

- ❖ Khởi phát đau đột ngột, ấn có điểm đau nhói
- ❖ Khám: sưng, nóng, đỏ, đau
- ❖ Toàn thân: sốt cao, mệt mỏi, kém ăn, vẻ mặt NT
- ❖ Viêm tấy khởi đầu ở tủy xương → mạch máu nội cốt mạc bị chèn ép → tăng áp lực trong ống tủy, có thể 300- 500 mmH₂O (BT: 60- 100)
- ❖ Khởi đầu viêm tấy thanh dịch → viêm tấy mủ
- ❖ Phản ứng viêm cấp tính: sung huyết, tăng tính thấm thành mạch, phù, xuất huyết, thấm nhập BCĐNTT ⇒ mủ (mô hoại tử, vi trùng, mảnh vụn TB...)
- ❖ Dự hậu tùy thuộc: tuổi, độc tính VT, sức đề kháng ...

DIỄN TIẾN TỰ NHIÊN- TRIỆU CHỨNG LÂM SÀNG

■ Trẻ < 2 tuổi:

- 1 số MM băng ngang sụn tiếp hợp → mủ lan vào đầu xương, khớp gây NT ⇒ B/c gập góc, ngấn chi
- Vùng này vỏ xương mỏng → apxe ở tủy vỡ ⇒ apxe dưới màng xương

DIỄN TIẾN TỰ NHIÊN- TRIỆU CHỨNG LÂM SÀNG

■ Trẻ > 2 tuổi:

- Sụn tiếp hợp ngăn apxe lan vào đầu xương+ vỏ xương dày

NTrùng có khuynh hướng lan vào thân xương

⇒MM nội cốt mạc bị tổn thương+ apxe dưới màng xương

⇒ xương chết, VXT mạn

2 quá trình:

■Phá hủy (loãng xương, hoại tử xương...)

■Hồi phục (tạo xương mới)

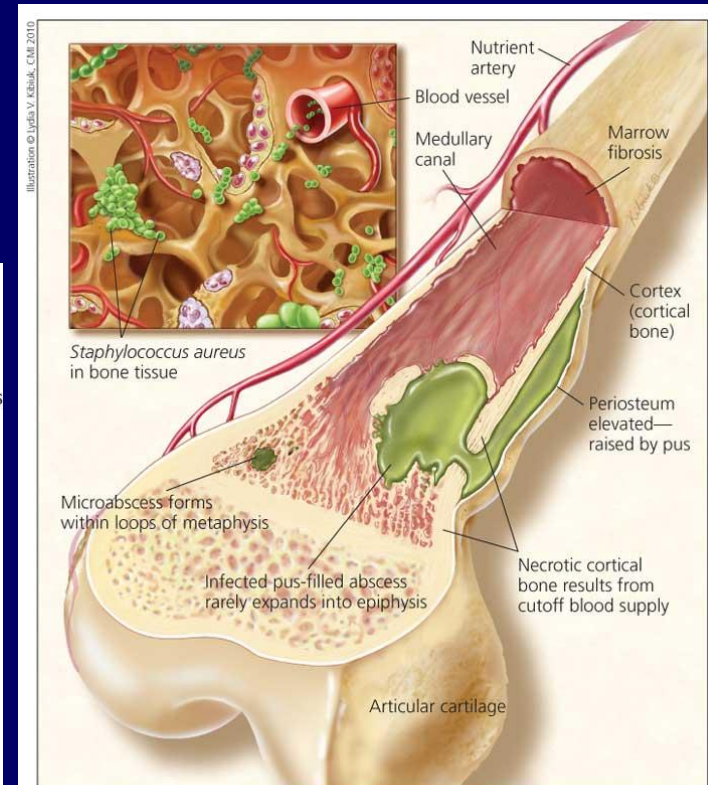
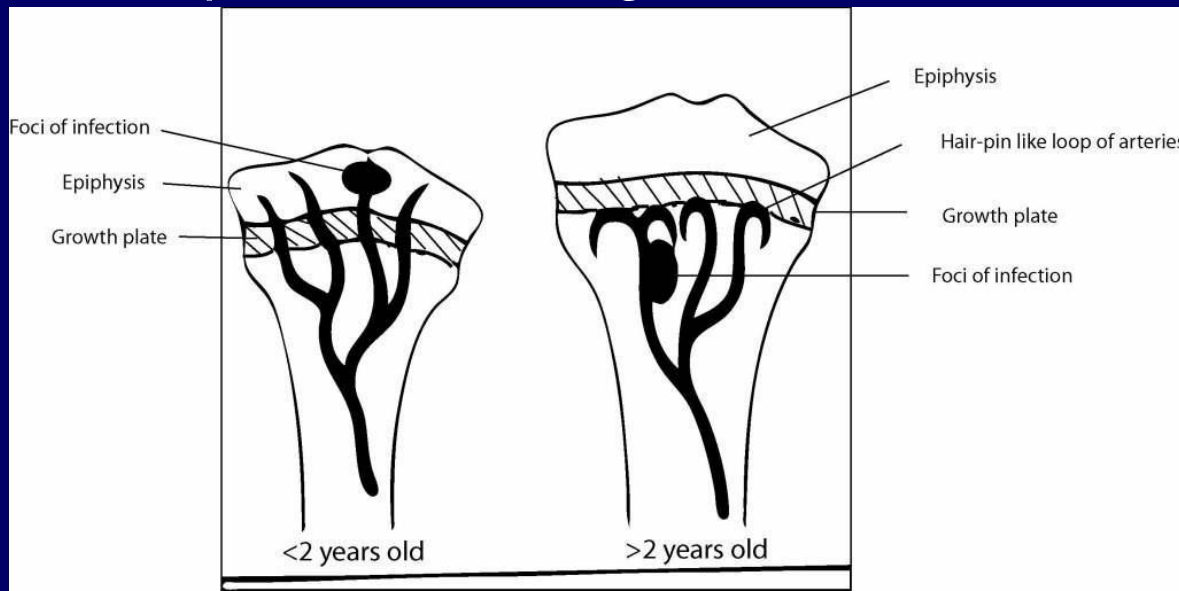
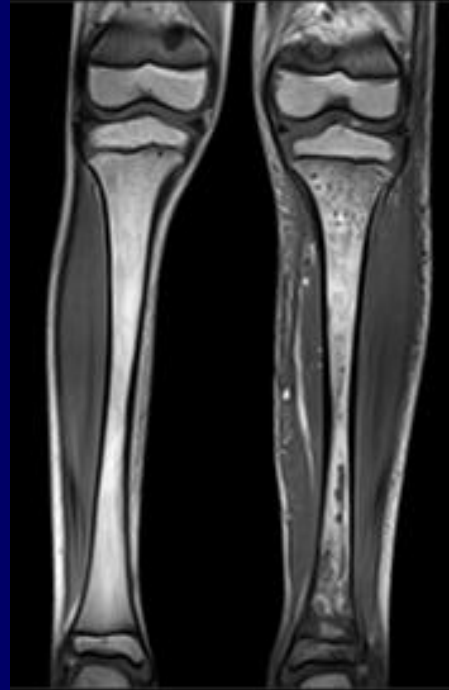
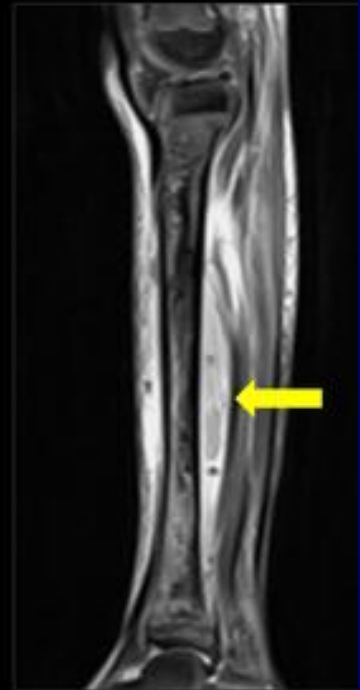

Figure 1 - This diagram shows hematogenous osteomyelitis of a tubular bone in a child.

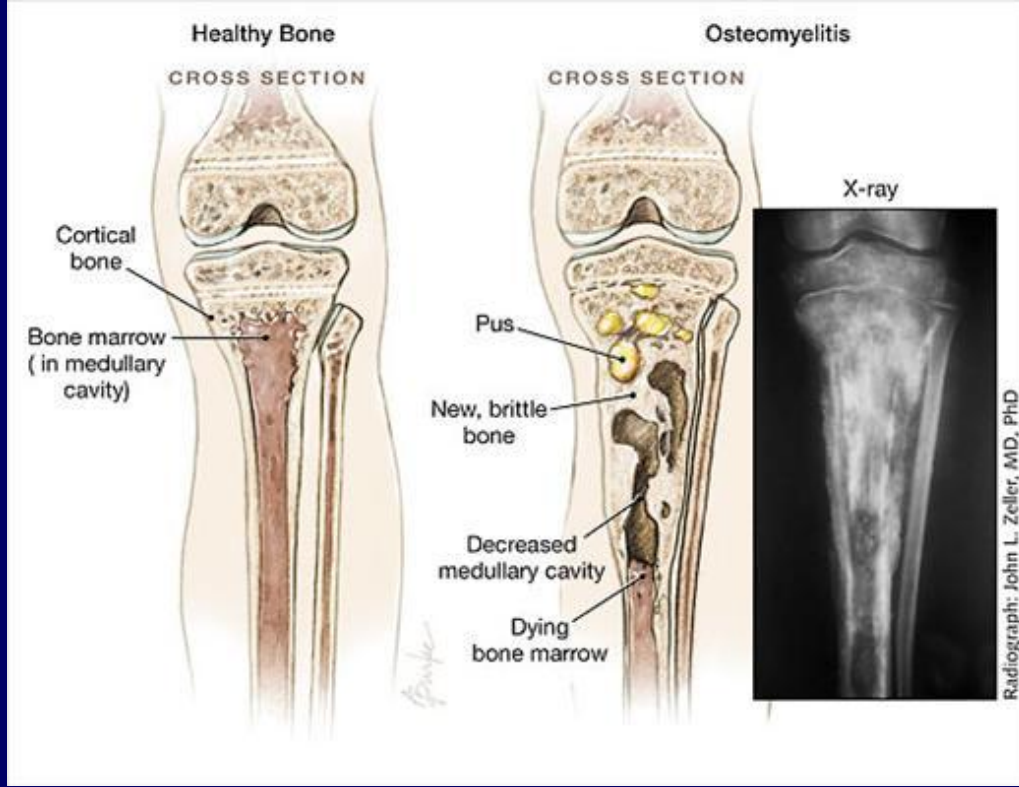

T1 coronal

T2 sagittal

Child With Fever and Limp

Radiograph: John L. Zeller, MD, PhD

2. Giai đoạn viêm bán cấp:

- ❖ Đau âm thầm, ít triệu chứng, sốt ($\pm$)
- ❖ Không đau do: *đề kháng cơ thể $\uparrow$, độc tính VK $\downarrow$, đã dùng KS*
- ❖ GPB: *dịch phù viêm $\downarrow$, BCDN $\downarrow$, nhiều TB viêm kinh niên (lympho bào, tương bào, BC đơn nhân)*
- ❖ Xương phản ứng+ mô sợi: *bao bọc ổ viêm, xương chết*

3. Giai đoạn viêm mạn tính:

- ❖ VK sống trong các ổ apxe nhỏ, mảnh xương chết
 $\Rightarrow$ *thỉnh thoảng VK bùng lên tạo đợt viêm mới*
- ❖ Nếu xương chết là mô xương xốp: *ĐB hủy xương hấp thu+ thay thế bởi mô sợi*
- ❖ Nếu xương chết là xương đặc: *xương chết chứa VK tồn tại mãi*

DIỄN TIẾN TỰ NHIÊN- TRIỆU CHỨNG LÂM SÀNG

- ❖ Khi độc tố VK thấp, sức đề kháng mạnh: *mô hoại tử được hấp thu, thay thế bởi mô sợi mạch+ tạo xương phản ứng*
⇒ **bệnh lành theo thời gian**
- ❖ Khi số lượng, độc tố VK cao, sức đề kháng kém: *mô hoại tử chứa VK tồn tại, mũ thoát qua mô xương phản ứng vào mô mềm, dò ra da* ⇒ **kéo dài nhiều năm**

CÁC THỂ LÂM SÀNG VXT MẠN TÍNH:

- Viêm xương tủy xơ đặc
- Viêm xương tủy với hủy xương tiến triển
- Áp xe Brodie: *do sự lành bệnh không hoàn toàn của VXT cấp. Ổ NT khu trú bởi xương đặc bao quanh, KT 1- 4 cm, mũ thường vô trùng. Triệu chứng toàn thân ít.*
- Viêm màng xương
- ....

BIẾN CHỨNG CỦA VIÊM XƯƠNG TỦY

- Gãy xương bệnh lý
- Rối loạn tăng trưởng xương: ngắn chi, gập góc ...
- Viêm mủ khớp
- Liệt hạ chi (b/c của VXT cột sống)
- Ung thư TB gai: ở đường dò mủ (0,5- 1%)
- Nhiễm trùng huyết

XÉT NGHIỆM:

1) Huyết học:

- G/đ cấp: **BC ↑, N ↑, VS ↑, cấy máu (+) tuần đầu**
- Cấy vi trùng: **từ dịch chọc hút xương, bệnh phẩm ST**

2) HÌNH ẢNH HỌC:

2.1. XQ qui ước:

a) G/d cấp:

- Chưa thay đổi trong những ngày đầu
- Sau 1- 2 tuần: *thiếu quang ít, không đều, tăng bóng mờ phần mềm do phù viêm. Có thể có bóng mờ dưới màng xương.*

b) G/d bán cấp (sau 7- 14 ngày):

- Khi mật độ xương giảm 30% → thay đổi trên XQ
- Hủy xương vùng đầu thân và lệch tâm, xương chết.
- Phản ứng màng xương: *vỏ hành, tam giác Codman, tia lóe mặt trời.*
- Tổn thương sụn tiếp hợp, xương dưới sụn, sụn khớp

c) **G/d mạn tính:**

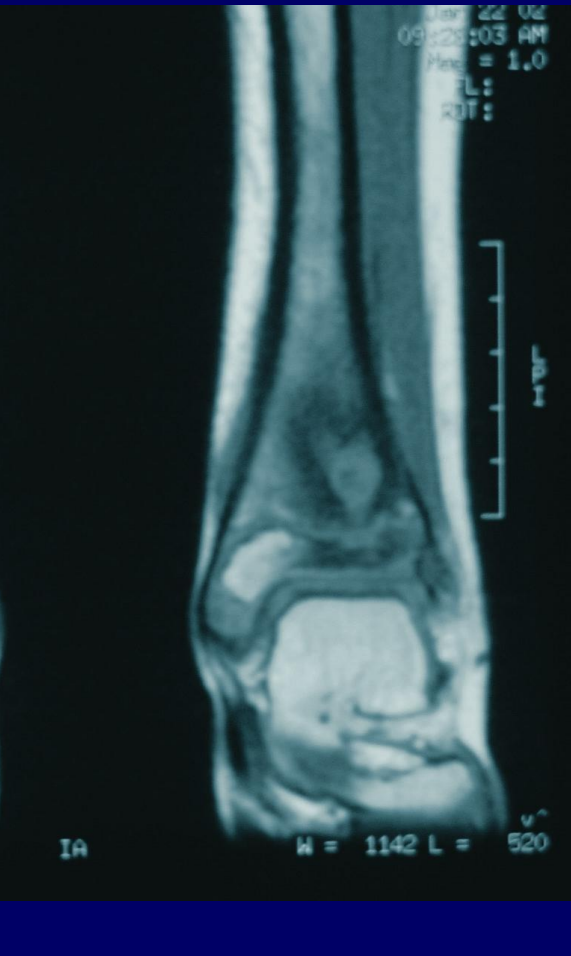
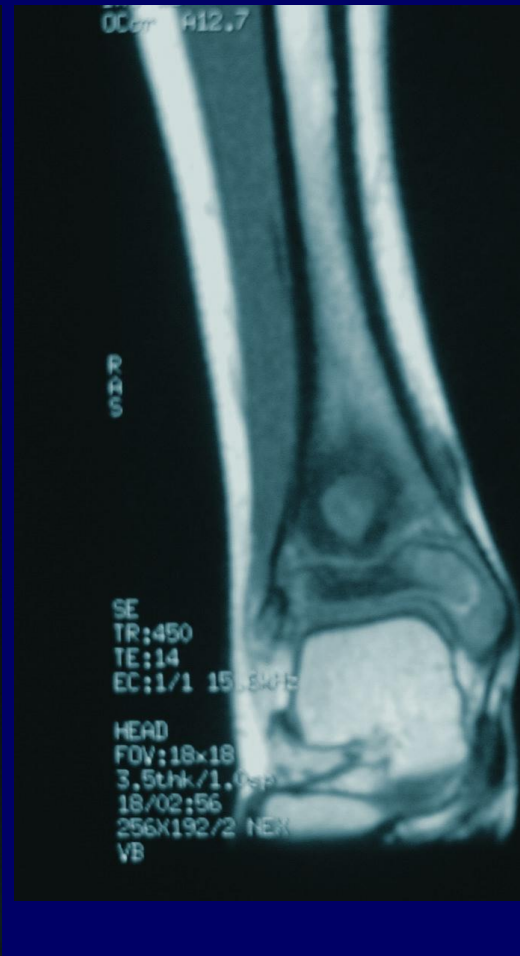
- Hình ảnh: **Hủy xương, xương chết, xương phản ứng ...**
- Hủy xương ở tủy- vỏ xương xen lẫn vùng xơ đặc xương, xương mới tạo → **bề dày vỏ xương thay đổi**
- Xương chết cản quang hơn BT, bao quanh bởi vòng thấu quang mô hạt- **là mảnh xương nhỏ hoặc cả đoạn thân xương**
- Màng xương tạo nhiều xương phản ứng, đôi khi thành một ống vỏ xương mới bao quanh vỏ xương cũ đã chết.

2.2. **Nhấp nháy đồ:** *hữu ích ở g/d sớm: định vị t^2 , lượng giá nh/trùng*

2.3. **CT Scan:** *phát hiện mảnh xương chết không thấy trên XQ, thấy rõ độ lan rộng của mô xương phản ứng.*

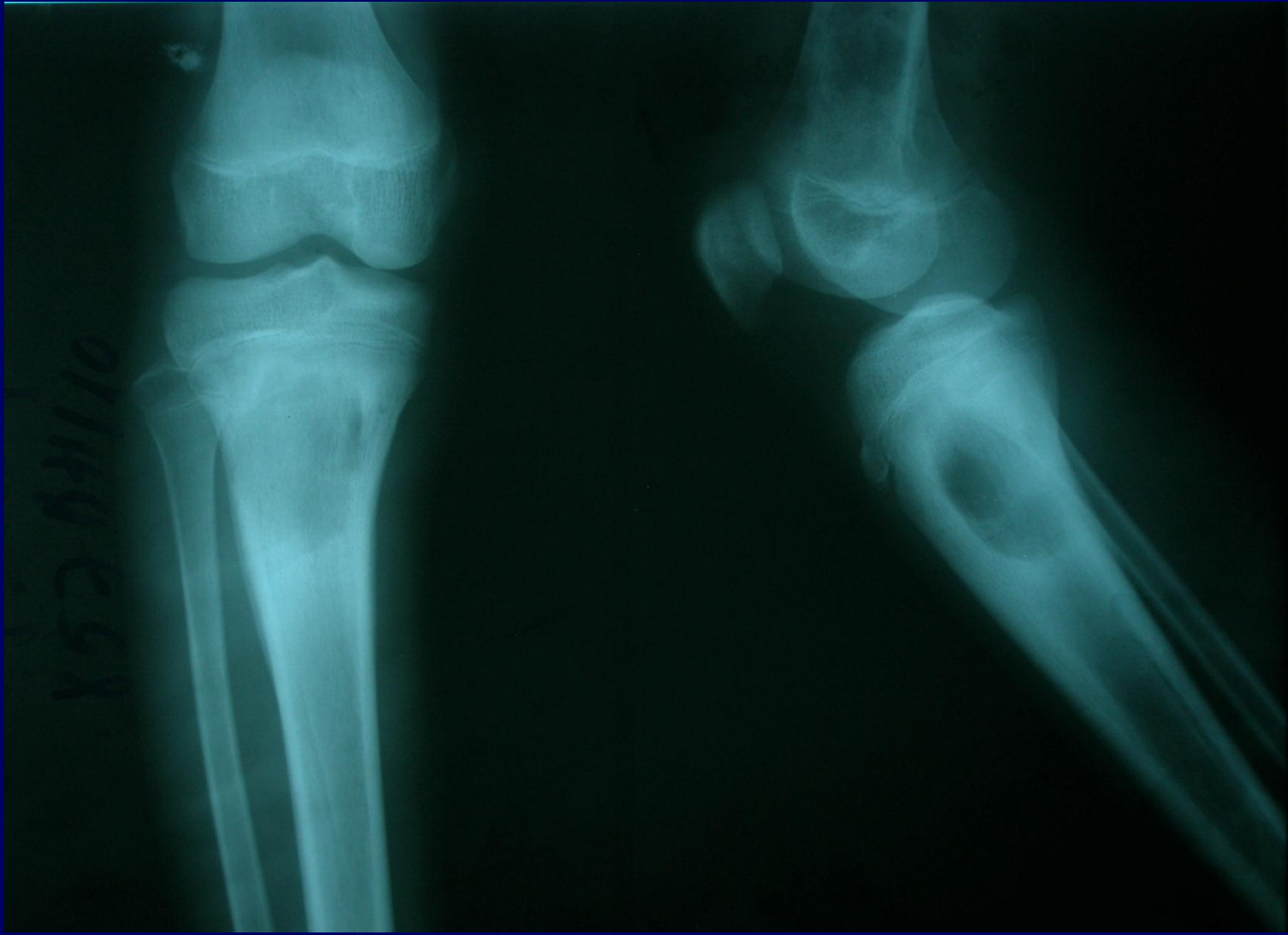
2.4. **MRI scan:** *phát hiện sớm VXT*

2.5. **Giải phẫu bệnh:** *xác định Δ , giai đoạn viêm- CĐPB với bly khác, đặc biệt ung thư xương*

VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

BN nam, 15t, Viêm xương tủy đầu trên xương chày (P).
Cấy: *St. aureus*

VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

BN nam, 22t.

Viêm xương tủy đầu trên xương chày (T).

Cấy: *St. aureus*

VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

BN nam, 11t.

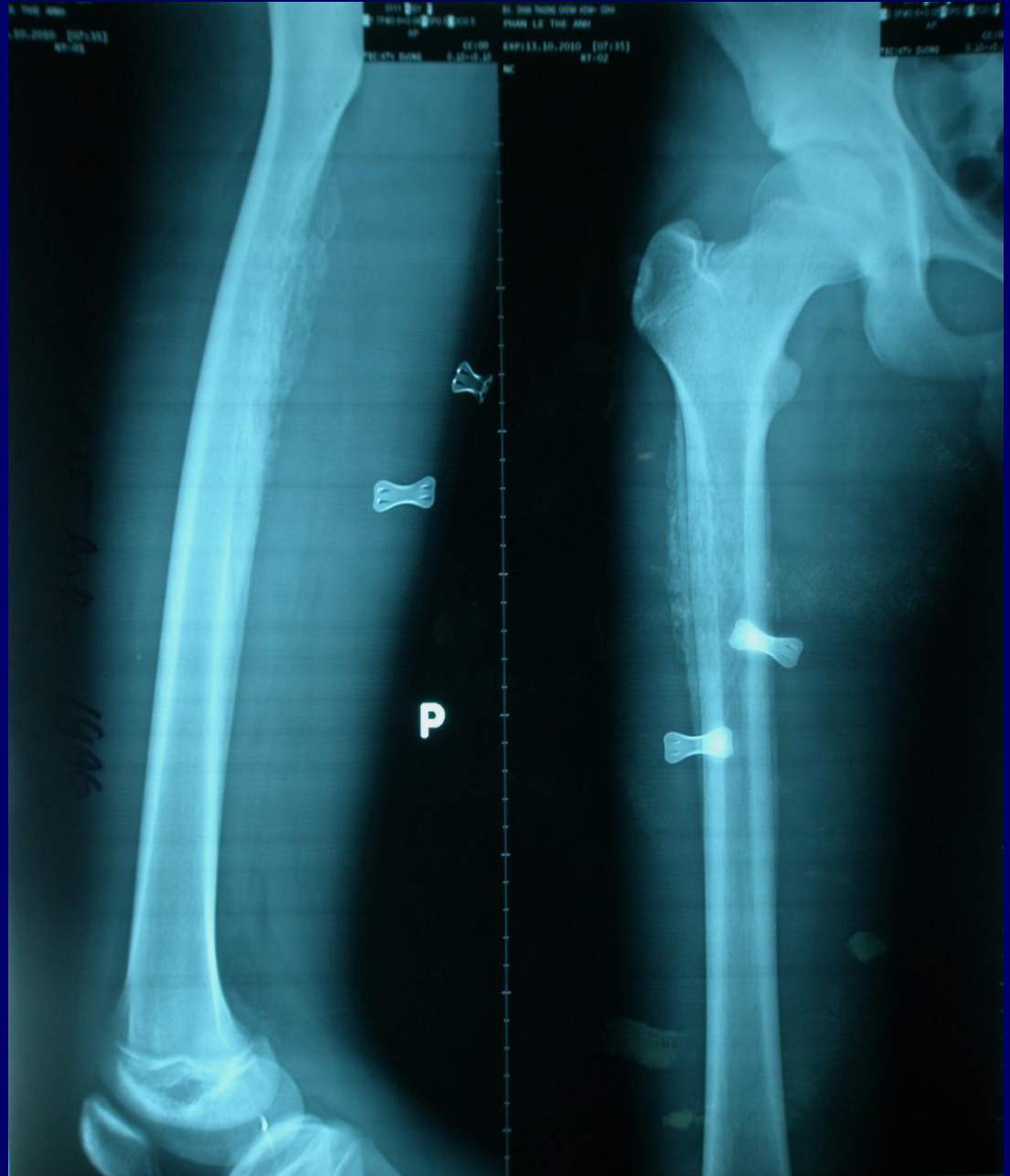
Viêm xương tủy đầu trên xương mác (T).

VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

BN nam, 14t.

Viêm xương tủy 1/3 trên xương đùi (P).

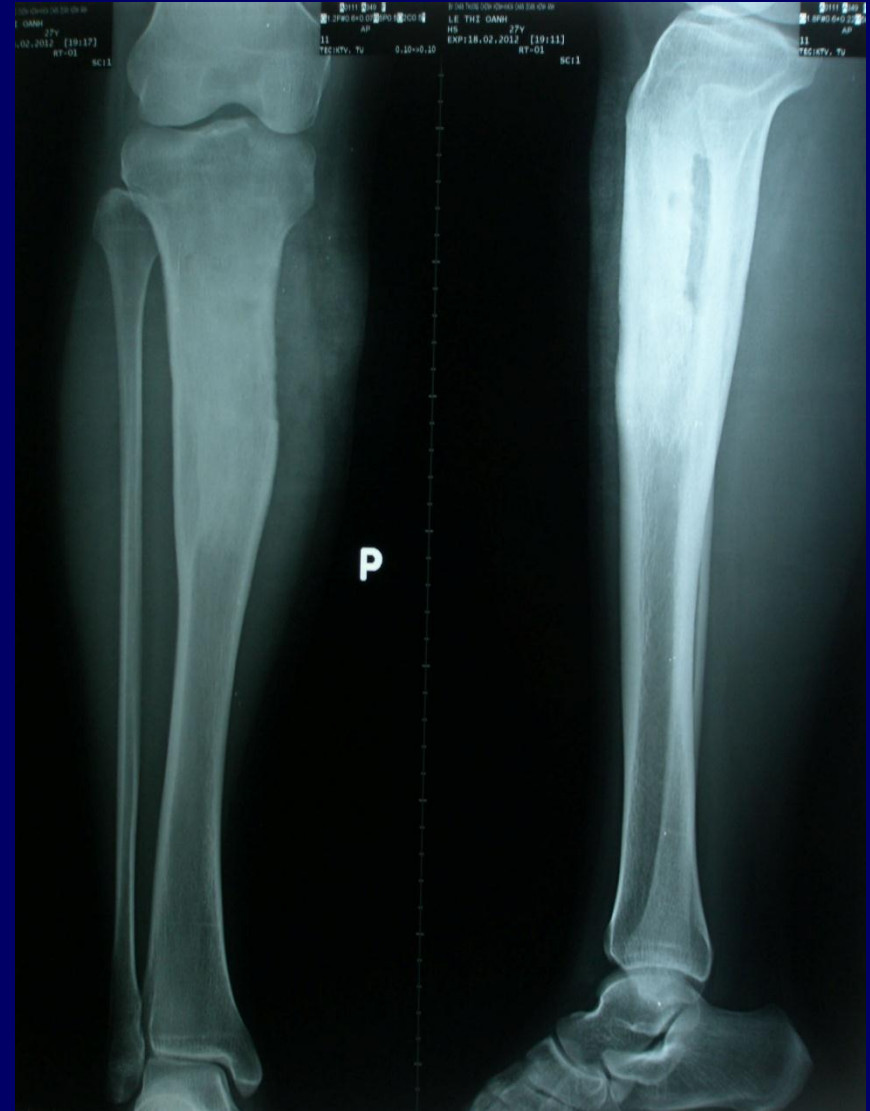

BN nữ, 27 t, Viêm xương chày (P)

Trước mổ

Sau mổ

BN nữ, 15t
Viêm xương đùi (T),
gãy bệnh lý

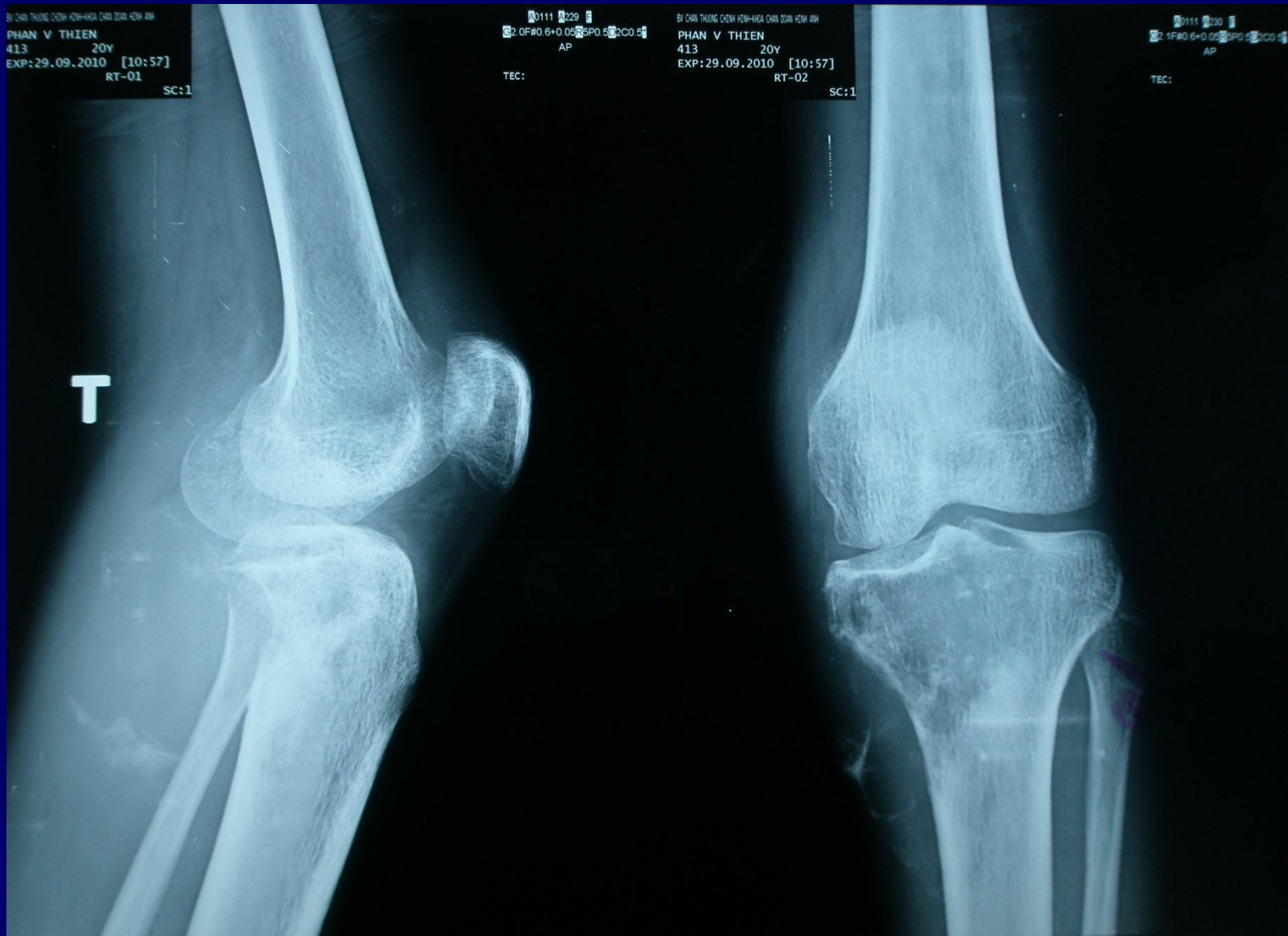

BY CHAU THUONG GIEM HINH-HUA CHAU DAI HINH HINH
PHAN V THIEN
413 20Y
EXP: 29.09.2010 [10:57]
RT-01
SC:1

0111 229
2 OF# 6+0 05 SPO 5 2CO 5
AP
TEC:

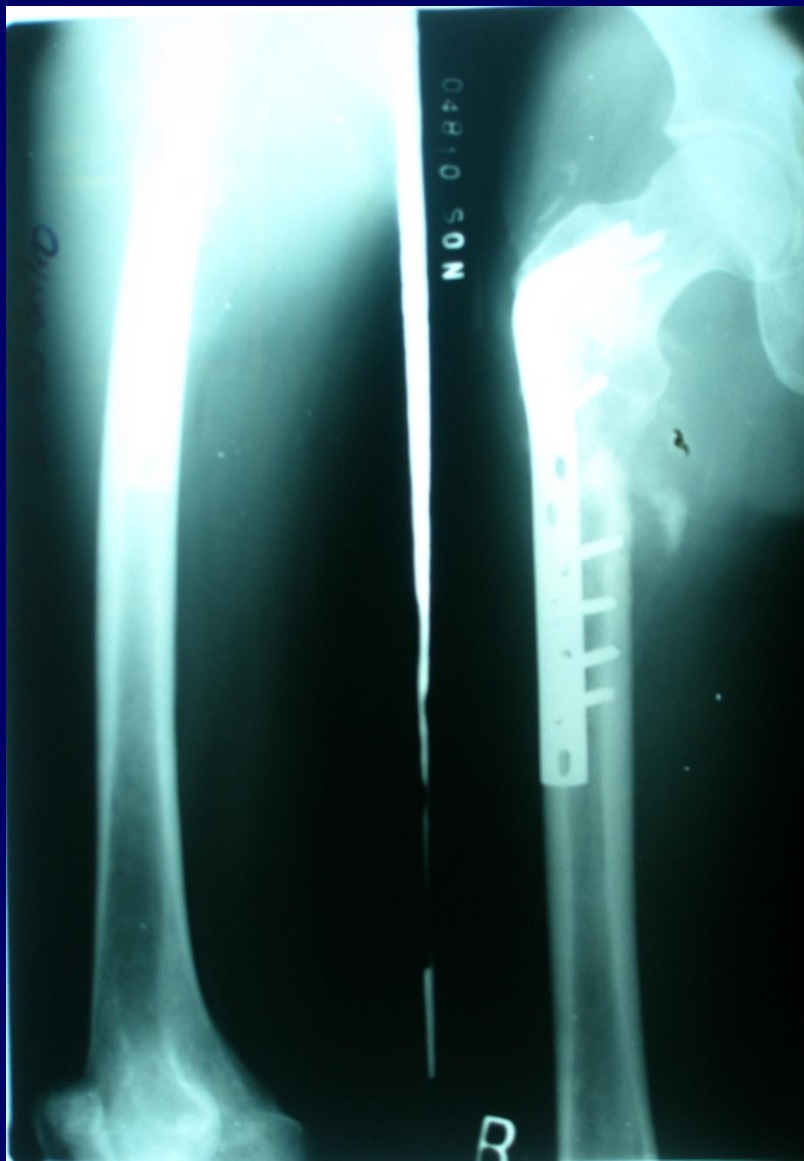
BY CHAU THUONG GIEM HINH-HUA CHAU DAI HINH HINH
PHAN V THIEN
413 20Y
EXP: 29.09.2010 [10:57]
RT-02
SC:1

0111 229
2 OF# 6+0 05 SPO 5 2CO 5
AP
TEC:

BN nam, 20 t.

Sarcoma tạo xương đầu trên xương chày (T)

BN nam, 63 t
K di căn xương đùi (P)

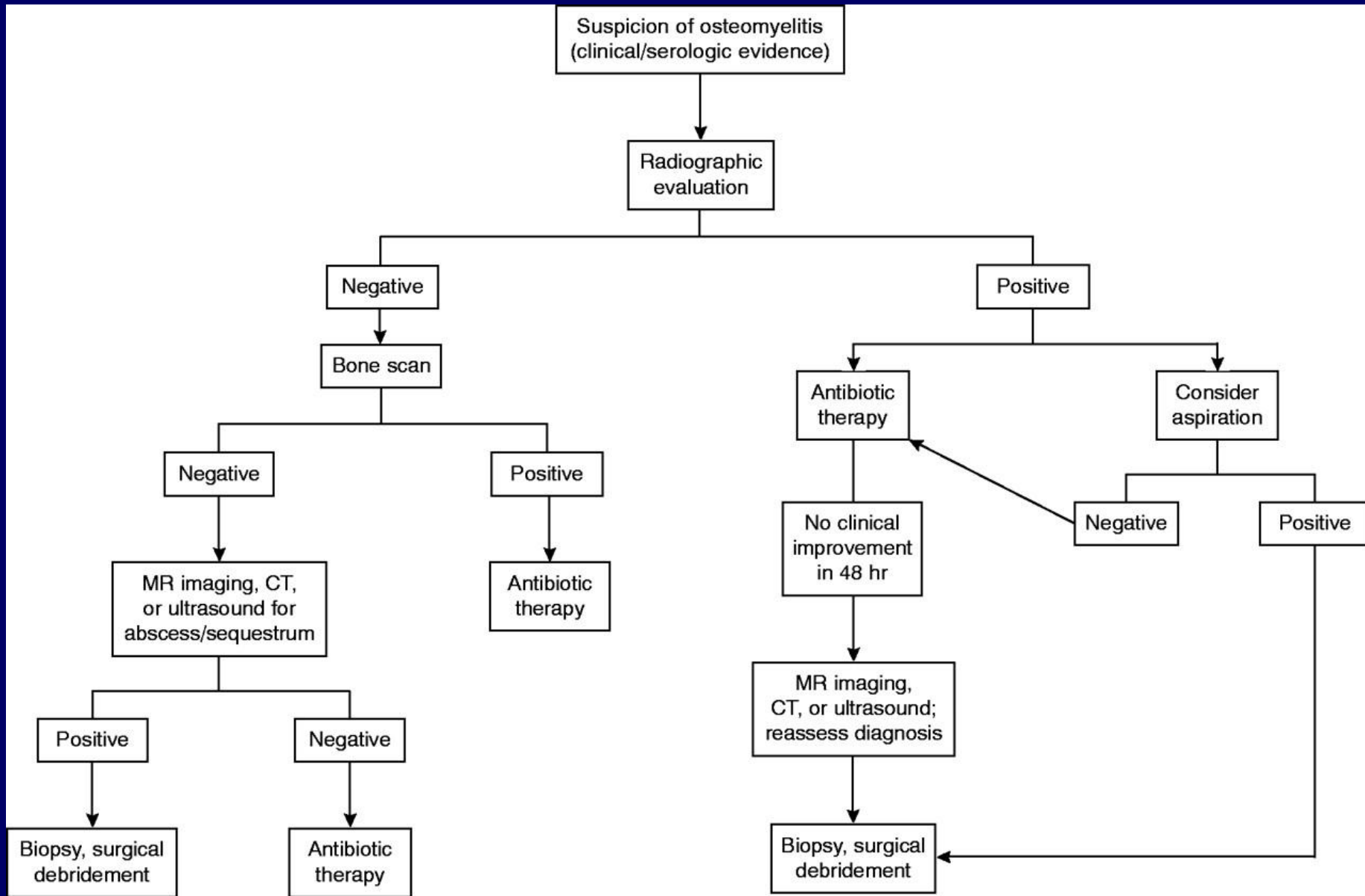
ĐIỀU TRỊ VIÊM XƯƠNG TỦY ĐƯỜNG MÁU

VIÊM XƯƠNG TỦY CẤP:

- ❖ Do diễn tiến bệnh nhanh, tàn phế nhiều → *cần chẩn đoán và điều trị sớm trước khi tạo mủ*
- ❖ Phác đồ:
  - Chọc hút (tủy xương, ổ áp xe dưới màng xương) để:
    - Chẩn đoán đại thể (có mủ)
    - Giảm đau (↓ áp suất trong xương)
    - Cấy vi trùng, KSD
  - Cấy máu, KSD
  - KS phổ rộng trong khi chờ KQ nuôi cấy, dùng đường chích
  - Khi có KQ nuôi cấy: *đổi KS theo KSD*
  - Nếu sau 2 ngày không cải thiện bệnh: *mổ dẫn lưu mủ*

VIÊM XƯƠNG TỦY BÁN CẤP- MẠN TÍNH:

- ❖ KS phổ rộng hoặc theo KSD
- ❖ Phẫu thuật cắt bỏ đường dò, dẫn lưu ổ áp xe, lấy bỏ xương chết, nạo mô viêm
- ❖ Điều trị biến chứng, di chứng: *ngừa gãy b/lý bằng nẹp, BĐN gãy xương bệnh lý, dẫn lưu mủ ổ khớp, giải ép tủy sống, kéo dài chi, GX kiểu Papineau, GX tự do hoặc có cuống mạch, chuyển vật cơ/cân cơ lấp đầy khuyết hồng, dùng ximăng trộn KS*
- ❖ Điều trị VXT mạn: *đạt KQ lâu dài thấp, mất thời gian, công sức và tiền bạc*
- ❖ Cần chế độ sinh hoạt phù hợp, tránh lao động nặng, ăn uống đầy đủ, vit C, AD ... để ↑ sức đề kháng cơ thể

VIÊM XƯƠNG TỦY CHẤN THƯƠNG

1. ĐẶC ĐIỂM:

- ❖ Gặp ở người trưởng thành > trẻ em
- ❖ Xảy ra sau gãy xương hở, PT.KHX → nhiễm khuẩn từ ngoài trực tiếp vào xương.
  - ⇒ VXT chấn xương là nhiễm trùng ngoại khoa tiên phát
  - ⇒ **chỉ có PT cắt lọc mới có khả năng khỏi bệnh.**
- ❖ T/ chứng LS tùy thuộc g/đ bệnh:
  - G/đ sớm, NT nặng: HC nhiễm trùng, sốt cao, đau nhiều, viêm tấy vết mổ hoặc có mủ
  - G/đ muộn, viêm mạn tính: sốt nhẹ, đau vừa và kéo dài, dò mủ ra ngoài

CÁC YẾU TỐ CẦN XEM XÉT:

- (1) xương đã liền vững chưa ?
- (2) còn dụng cụ KHX tại chỗ không ?
- (3) tiền sử chấn thương hoặc đã được PT.KHX bị nhiễm trùng sau mổ

HÌNH ẢNH HỌC:

1. Hình ảnh XQ: hủy xương, xương chết, xương tù, hốc mất xương, phản ứng màng xương
2. Chụp CT Scan
3. Chụp đường dò

NGUYÊN TẮC ĐIỀU TRỊ:

KS đơn thuần không khỏi bệnh, phải kết hợp điều trị phẫu thuật

Nguyên tắc phẫu thuật gồm:

1. Cắt lọc sạch ổ nhiễm trùng:

- lấy bỏ xương chết, xương tù, mô hoại tử nhiễm trùng
- Lấy bỏ dị vật, vật liệu KHX không còn tác dụng.
- Nếu dụng cụ KHX còn cần thiết cố định xương gãy → nên chờ đến khi liền xương gãy sẽ tháo bỏ

2. Dùng băng bột, BĐN bảo vệ vùng mất xương, ngừa gãy b/lý

3. Dẫn lưu ổ viêm là bắt buộc

4. Lấp đầy hốc mất xương: bắc gác tấm dầu mù u, GX kiểu Papineau, kéo dài cal xương, GX tự do hoặc có cuống mạch

5. Che phủ VT bằng khâu da có dẫn lưu, vạt da- cơ

CA LÂM SÀNG: VIÊM XƯƠNG CHẤN THƯƠNG

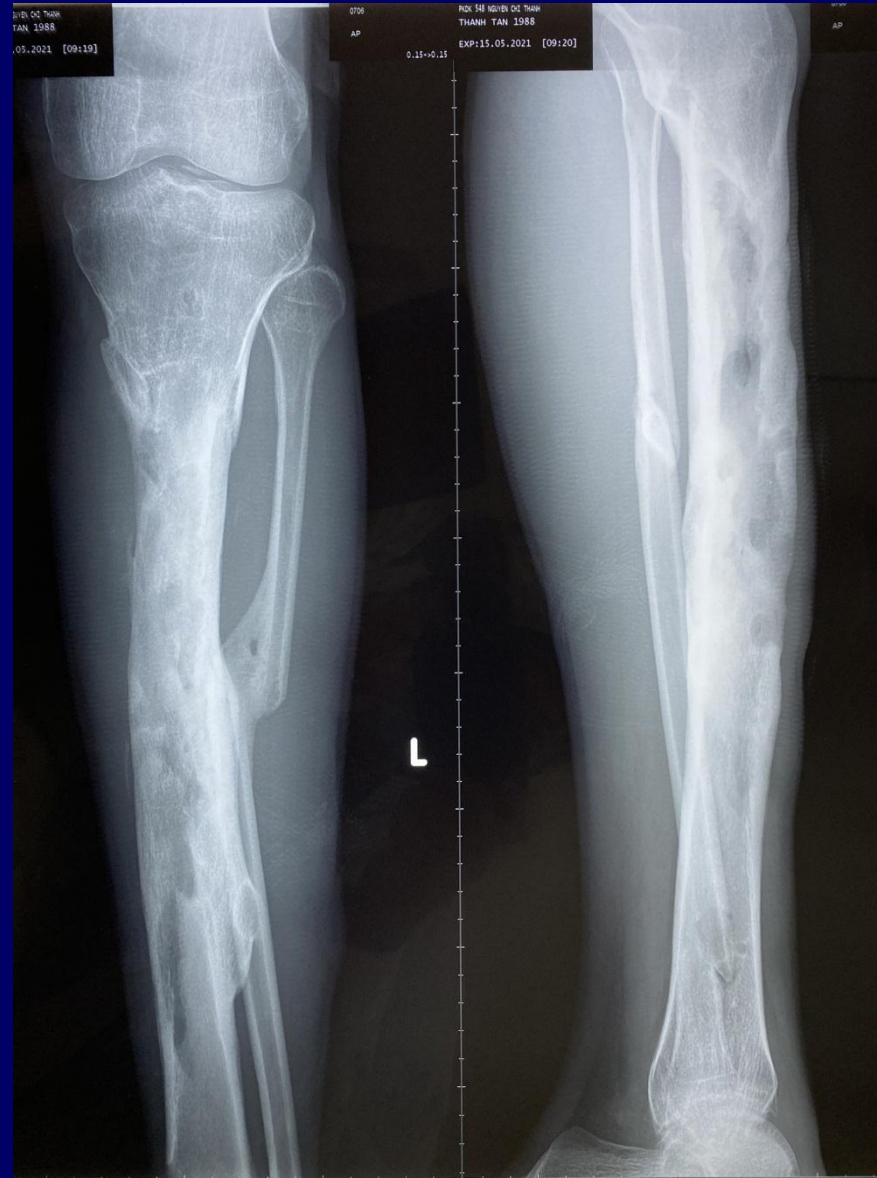
- BN Tân nam sinh 1988
- Địa chỉ: Đồng Tháp Nhập viện: 3/ 2021
- LDNV: **Dò mủ căng chân (T) kéo dài**
- Cách 7 năm: gãy hở 2 xương căng chân (T)
⇒ **cắt lọc+ BĐN**
- Sau mổ 3 tháng tạm ổn: **tháo BĐN và ĐĐNT**
⇒ nhiễm trùng kéo dài nhiều năm
- Cách 3 năm: **xương lành, nhưng vẫn dò mủ**
⇒ **rút đinh+ cắt lọc**
⇒ Nhiễm trùng vẫn kéo dài
- 3/ 2021: - **đục mở nạo xương viêm+ để hở dẫn lưu**
- KS: vancomycin+ amikacine (2 tuần), sau chuyển qua Lizolid+ Levofloaxacin (**cấy vi trùng không mọc**)
⇒ **Sau 2 tháng: bệnh ổn định**

Ngày mổ

Sau mổ 1 tuần

Sau mổ 2 tháng

CÁM ƠN